

İKİNCİ KİTAP
PARİS'TE TAŞRALI
BİR BÜYÜK ADAM

Lucien, Madam de Bargeton, Gentil, oda hizmetçisi Albertine, bu yolculukta neler olup bittiğinden asla söz etmediler ama bu yolculuğun bir kadın kaçırmamanın bütün zevklerini tadacağını uman bir âşık için, yanlarında sürekli birilerinin olması yüzünden epey sıkıntılı geçmiş olduğu düşünülebilir. Hayatında ilk kez posta arabasıyla yolculuk yapan Lucien, Angoulême ile Paris arasındaki bu yolda bütün bir yılı geçirmek için ayırdığı paranın neredeyse hepsini saçıp savurduğuna çok şaşırıldı. Çocukluğun sevimliliğiyle güçlü bir yeteneği birleştiren bütün insanlar gibi ona yepyeni görünen şeylerin karşısındaki saf şaşkınlıklarını dile getirme hatasını işledi. Bir adam heyecanlarını ve düşüncelerini ilk halleriyle açmadan önce karşısındaki kadını iyi incelemeli. Büyük olduğu kadar şefkatli de olan bir sevgili yapılan çocukluklara güler ve bunlara anlayış gösterir, ama birazcık kibri varsa sevgilisinin çocukça, boş ve küçük görünmesini asla affedemez. Birçok kadın aşklarına öyle tapar ki âşıkların bir tanrı gibi görmek ister; oysa bir erkeği kendileri için değil de sırf onun için seçen kadınlar erkeğin büyüklükleri kadar küçüklüklerine de hayran olur. Lucien, Madam de Bargeton'da aşkın gurur üstüne aşılandığını henüz tahmin edememişti. Bu yolculuk sırasında kendini tutmak yerine deliğinden çıkmış fare yavrusu yaramazlıklarına girdiğinde Louise'in neden bazen anlamlı anlamlı gülümsediği konusunu düşünmemekte hata etti.

Yolcular gün doğmadan önce Échelle Sokağı'ndaki Gailard-Bois Oteli'ne indiler. İki sevgili, özellikle de Louise o kadar yorgun düşmüştü ki her şeyden önce yatmak istedi ve

yattı, ama önce Lucien'e kendi tuttuğu dairenin üstünde bir oda kiralamasını söylemeyi de unutmadı. Lucien akşam saat dörde kadar uyudu. Madam de Bargeton yemek için onu uyardırttı, saati öğrenince aceleyle giyindi ve Louise'i Paris'in yüz karası olan o iğrenç odalardan birinde buldu; bütün zarafet iddialarına karşın Paris'te zengin bir yolcunun kendi evindeki rahatı bulabileceği bir tek otel bile yok henüz. Gözlerinde hâlâ aniden uyanmış olmanın bıraktığı dumanlar olsa da Lucien soğuk, güneş almayan, perdeleri solmuş, soyulmuş döşemesi sefil görünen, yıpranmış, zevksiz, eski ya da elden düşme eşyaları olan bu odada Louise'ini tanıyamadı. Gerçekten de öyle insanlar vardır ki onlara çerçeve görevi gören kişilerden, şeylerden, yerlerden ayrı düşüklerinde artık ne eski gösterişleri ne de değerleri kalır. Canlı yüzlerin kendilerine özgü bir havası vardır, tıpkı dâhi ressamların Flaman tablolarında çizdikleri yüzlerin canlılığını sağlayan alacakaranlık gibi. Taşra insanlarının hemen hepsi böyledir. Sonra Madam de Bargeton katıksız bir mutluluğun başladığı bir anda gereğinden fazla onuruna düşkün ve düşünceli göründü. Lucien şikâyet edemezdi. Gentil ve Albertine kendilerine hizmet ediyorlardı. Sofrada taşra hayatının özelliği olan bolluk ve zaruri bir cömertlik havası yoktu. Ticari zihniyetin sadeleştirdiği yemekler komşu lokantadan geliyordu, servisleri zayıftı, karavana yemeği gibiydi. Servetleri vasat olanların katlandığı bu küçük şeyler bakımından Paris güzel değildir. Lucien bu değişimini anlayamadığı Louise'i sorgulamak için yemeğin bitmesini bekledi. Kesinlikle yanılmıyordu. O uyurken ciddi bir olay olmuş olmalıydı, zira düşünceler de iç dünyada olup biten olaylardır.

Öğleden sonra saat iki civarında Sixte du Châtelet otele gelip Albertine'i uyandırmış, hanımıyla konuşmak istediğini söylemiş ve Madam de Bargeton hazırlığını henüz bitirmemişken yeniden gelmişti. Yolculuğu çok gizli tuttuğunu sanan Anaïs,

Mösyö du Châtelet'nin tuhaf biçimde otele gelişiyle meraklanmış ve onu saat üçe doğru kabul etmişti.

– Dairede azarlanmayı göze alarak sizi izledim, dedi Châtelet onu selamladıktan sonra, çünkü başınıza gelecekleri tahmin etmiştim. Ama ben işimi kaybetsem de siz mahvolmayacaksınız, bu da bana yeter!

– Ne demek istiyorsunuz? diye haykırdı Madam de Bargeton.

– Lucien'i sevdiğinizi açıkça görüyorum, dedi tatlı bir şefkatle, çünkü bir kadının hiçbir şeyi düşünmemesi, yol yordamı, ki siz bunları iyi bilirsiniz, hiçe sayması için bir erkeği seviyor olması gerekir! Peki sevgili Naïs, Angoulême'den genç biriyle kaçarcasına ve özellikle de Mösyö de Bargeton ile Mösyö Chandour'un düellosundan hemen sonra geldiğinizi öğrendiklerinde Paris'te Madam d'Espard'ın salonuna ya da başka herhangi bir salona kabul edileceğinizi düşünüyor musunuz? Kocanızın Escarbas'a gitmesi birbirinizden ayrılmışsınız görüntüsü yaratıyor. Benzer bir durumda kibar insanlar önce karırları için düello eder, sonra da onları serbest bırakırlar. Mösyö de Rubempré'yi sevin, onu koruyun, ne isterseniz yapın ama birlikte kalmayın! Burada aynı arabada seyahat ettiğinizi bilen biri olsa görmek istediğiniz kişiler sizi yanlarına yaklaştırmaz. Zaten Naïs, kimseyle henüz karşılaştırmadığınız bir delikanlı için kendinizi feda etmeyin; henüz hiçbir denemeden geçmedi, hırslarını gerçekleştirmek için sizden daha faydalı bulacağı Parisli bir kadını seçip sizi unutabilir. Sevdiğiniz kişiye zarar vermek değil niyetim, ama onun çıkarlarından önce sizinkileri düşünmeme ve şunları söylememe izin verin: Onu iyice deneyin! Giriştiğiniz işin ne denli önemli olduğunu anlayın. Eğer kapıları kapalı bulacak olursanız, kadınlar sizi kabul etmezlerse, en azından uğruna bunca fedakârlıkta bulunduğunuz adamın buna layık olduğunu ve bu fedakârlıkların

değerini bileceğini düşünüp pişman olmazsınız. Madam d'Espard, kimse ayrılığın nedenini bilmese de kocasından ayrı olduğu için son derece dikkatli ve acımasızdır; ama Navarrein'ler, Blamont-Chauvry'ler, Lenoncourt'lar, bütün akrabalarını çevresindedir ve en kasıntı kadınlar onu evlerine saygıyla kabul eder, öyle ki Espard Markizi kusurlu görülür. Daha ilk ziyaretinizde bu düşüncelerimin doğruluğunu göreceksiniz. Doğrusu, Paris'i bildiğim için bunu size önceden söyleyebilirim: Markizin evine girdiğinizde, Gaillard-Bois Oteli'nde, her ne kadar Mösyö de Rubempré olmak istese de aslında bir eczacının oğluyla birlikte olduğunuzu öğrenmesinin ne demek olduğunu göreceksiniz. Burada Amélie'den çok daha düzenbaz ve akıllı rakipleriniz olacak; kim olduğunuzu, nerede olduğunuzu, nereden geldiğinizi ve ne yaptığınızı kısa sürede öğrenecekler. Kim olduğunuzu gizleyebileceğinizi düşünüyorsunuz, biliyorum ama siz kimliğinizi gizleyebilecek kişilerden değilsiniz. Her yerde Angoulême'le karşılaşmayacak mısınız? Meclisin açılışına Charente vekilleri geliyor. Paris'te izinde olan generalin, kısaca Angoulême'li herhangi birinin sizi görmesi hayatınızın bir anda durması için yeterli olacak; o zaman sadece Lucien'in metresi olacaksınız. Eğer herhangi bir şey için bana ihtiyacınız olursa, Madam d'Espard'lara iki adım uzaklıkta Faubourg-Saint-Honoré'deki vergi genel müdürünün evindeyim. Mareşal Carigliano'yu, Madam de Sérizy'yi ve kurul başkanını iyi tanırım, sizi onlarla tanıştırebilirim, ama Madam d'Espard'larda o kadar çok kişiyi göreceksiniz ki bana ihtiyacınız olmayacak. Şu ya da bu salona girmek istemenize gerek kalmayacak, çünkü bütün salonlar sizi kabul etmek isteyecek.

Du Châtelet konuşurken Madam de Bargeton sözlerini hiç kesmedi, bu gözlemlerin ne kadar doğru olduğunu anlamıştı. Angoulême'in kraliçesi gerçekten de kimliğini gizleyebileceğini düşünmüştü.

– Haklısınız sevgili dostum, ama ne yapmalı?

– İzin verin, dedi Châtelet, size uygun, mobilyalı bir ev bulayım; böylece otellerde kalmaktan daha hesaplıya gelir ve kendi evinizde olursunuz; sözümü tutarsanız, derhal bu akşam o evde kalırsınız.

– Peki ama adresimi nereden öğrendiniz? diye sordu Louise.

– Arabanızı tanımak kolay oldu ve zaten peşinizden geliyordum. Sèvres’de sizi getiren arabacı adresinizi benim arabacıya söylemiş. Sizin kâhyanız olmama izin verir misiniz? Kısa süre sonra sizi nereye yerleştireceğimi bir mektupla bildireceğim.

– Peki o zaman, öyle olsun, dedi.

Bu söz önemsiz gibiydi ama her şey demekti. Baron du Châtelet kibar bir kadına kibarlar dünyasının diliyle konuşmuştu. Karşısına bir Parisli kıyafetinin bütün zarafetiyle çıkmıştı, güzel atlar koşulmuş güzel bir arabayla gelmişti. Madam de Bargeton durumunu düşünmek üzere tam o sırada pence-
renin yanına gitti ve yaşlı züppenin gidişini izledi. Biraz sonra, yataktan yeni kalkmış Lucien’i geçen seneden kalma, aceleyle giydiği nankin pantolonu, sefil redingotuyla karşısında gördü. Yakışıklıydı ama gülünç biçimde giyinmişti. Belvedere Apollonu’nu ya da Antinous’u hamal kılığına sokun, Yunan ya da Roma heykeltıraşlığının tanrısal eserlerini tanıyabilir misiniz? Gözler karşılaştırır, kalp ise bu ani yargılamayı düzeltmeye fırsat bile bulamaz. Lucien ile Châtelet arasındaki zıtlık o denli keskindi ki Louise’in gözüne çarpmaması mümkün değildi. Saat altıya doğru yemek bittiğinde Madam de Bargeton Lucien’e, sarı çiçekli kırmızı bezden kötü bir kanepede yanına oturmasını işaret etti.

– Lucien’ciğim, dedi, ikimizi de mahvedecek bir delilik yaptığımızı ve bunu telafi etmemiz gerektiğini düşünmüyor musun? Sevgili yavrum, Paris’te birlikte kalmamalıyız, birlikte yolculuk yaptığımızı da kimseye hissettirmemeliyiz. Senin ge-

leceğin doğrudan benim durumuma bağlı, buna hiçbir şekilde zarar vermemeliyim. Bu nedenle bu akşamdan sonra buraya birkaç adım mesafede bir evde oturacağım ama sen bu otelde kalacaksın, böylece kimseye söyleyecek bir şey bırakmadan her gün görüşebiliriz.

Louise kibarlar dünyasının yasalarını Lucien'e açıkladı, Lucien'in gözleri fal taşı gibi açıldı. Yaptıkları delilikten geri dönen kadınların aslında aşklarından da dönmüş olacağını bilmiyordu, ama Angoulême'deki eski Lucien olmadığını anladı. Louise ona sadece kendinden, çıkarlarından, ününden, kibarlar dünyasından söz ediyordu; bencilliğini affettirmek amacıyla da bütün bunların onun iyiliği için olduğuna inandırmaya çalışıyordu. Bir anda Madam de Bargeton'a dönüşen Louise üzerinde hiçbir hakkı ve işin acısı, hiçbir gücü yoktu! Bu nedenle gözlerinden boncuk boncuk yaşların akmasına engel olamadı.

- Ben sizin şan ve şerefimiz olabilirim ama siz benim için bundan daha fazlasısınız, benim tek umudum ve bütün geleceğimsiniz. Başarılarımla bir olurken talihsizliklerimi de benimseyeceğinizi düşünmüştüm ama şimdiden ayrılıyoruz.

- Davranışlarımı yargılıyorsunuz, dedi, demek beni sevmiyorsunuz.

Lucien ona o denli üzüntüyle baktı ki Louise şunları söylemekten kendini alamadı:

- Sevgili küçüğüm, istersen kalayım, ikimiz de mahvolalım ve desteksiz kalalım. Ama ikimiz de sefaletе düşüp yüzüstü bırakıldığımızda, ki her şeyi düşünmek gerek, başarısızlık bizi Escarbas'a attığında, bu sonucu öngörmüş olduğumu ve öncelikle kibarlar dünyasının yasalarına boyun eğip o yolla başarıya ulaşmayı önerdiğimi hatırlayacaksın sevgilim.

- Louise, dedi Lucien onu kucaklayarak, seni bu kadar uslu görmek beni korkutuyor. Düşün ki ben bir çocuğum ve tama-

men senin sevgili iradene bıraktım kendimi. Ben insanları ve güçlükleri bilek gücüyle yenmek istiyordum, ama tek başıma değil de senin yardımınla daha çabuk başarıya ulaşacaksam, bütün servetimi sana borçlu olmaktan mutluluk duyacağım. Affet! Sana o kadar umut bağladım ki her şeyden korkuyorum. Benim için bir ayrılık terk edilmenin habercisi gibi; terk edilmeğe, ölümün.

– Ama sevgili yavrum, cemiyet senden az şey bekliyor, diye karşılık verdi. Sadece burada yatacak ve bütün gün evimde olacaksın ve kimsenin söyleyecek sözü kalmayacak.

Bir iki okşama Lucien'i yatıştırmaya yetti. Bir saat sonra Gentil bir not getirdi, notta Mösyö du Châtelet Neuve-du-Luxembourg Sokağı'nda Madam de Bargeton için bir ev bulunduğunu bildiriyordu. Échelle Sokağı'na çok da uzakta olmayan bu sokağı tarif etmelerini istedi ve Lucien'e, "Komşuyuz," dedi. İki saat sonra Louise, du Châtelet'nin gönderdiği bir arabaya evine gitmek üzere bindi. Döşemecilerin mobilya koyup zengin vekillere ve Paris'e kısa süreliğine gelen büyük kişilere kiraladıkları evlerden olan daire gösterişliydi ama rahat değildi. Lucien saat on bire doğru küçük Gaillard-Bois Otel'i'ne döndü, Paris'te henüz sadece Neuve-du-Luxembourg Sokağı ile Échelle Sokağı arasında kalan Saint-Honoré Sokağı'nı görmüştü. Louise'in muhteşem dairesiyle karşılaştırmadan edemediği küçük sefil odasında yattı. Madam de Bargeton'un evinden çıktığı anda Baron Châtelet geldi, dışişleri bakanının evindeki bir balodan dönüyordu ve kıyafeti çok gösterişliydi. Madam de Bargeton adına yaptığı bütün toplantıları anlatmak üzere geliyordu. Louise endişeliydi, bu lüks onu korkutuyordu. Taşra alışkanlıkları sonunda kendini göstermeye başlamıştı, hesaplarını sıkı tutmaya alışkındı; öyle tutumluydu ki Paris'te cimri olarak görülebilirdi. Yanında yirmi bin franklık maliye bonusu getirmiş, bu miktarı dört yıl boyunca fazladan masraflarını kar-

şılamak için ayırmıştı; daha şimdiden paranın yetmemesinden ve borçlanmaktan korkuyordu. Châtelet evinin ayda sadece altı yüz frank kirası olduğunu söyledi.

- Sudan ucuz, dedi Naïs'in yerinden sıçradığını görünce. Ayda beş yüz franga emrinizde bir araba olacak, bu da toplam elli altın eder. Geriye bir tek kıyafetlerinizi düşünmek kalıyor. Cemiyet önüne çıkan bir kadın başka türlü yapamaz. Mösyö de Bargeton'u vergi müdürü yapmak ya da kralın yanında bir yer sahibi olmasını istiyorsanız sefil görünmemelisiniz. Burada her şeyi sadece zenginlere verirler. Ne mutlu ki yanınızda hizmetinizi görecektir Gentil var, sizi giydirecek Albertaine var, çünkü Paris'te hizmetçiler ateş pahasıdır. Cemiyet hayatına katılacağınız için evinizde nadiren yersiniz.

Madam de Bargeton ile baron Paris hakkında konuştular. Du Châtelet günün haberlerinden, bilinmediği takdirde insanın Parisli sayılamayacağı bin bir küçük ayrıntıdan söz etti. Hemen ardından Naïs'e alışveriş yapması gereken mağazalar hakkında bilgi verdi: Kenarsız şapkalar için Herbault'yu, kenarlıklı şapkalar ve boneler için Juliette'i önerdi; Victorine'in yerini alabilecek terzinin adresini verdi; nihayet Angoulême'e özgü her şeyden kurtulmak gerektiğini hissettirdi. Ardından aklına gelen son bir fikre de sevindikten sonra çıktı.

- Yarın sanırım bir tiyatrodaki locam olacak, sizi ve Mösyö de Rubempré'yi almaya geleceğim, çünkü ikinize birden Paris adına hoş geldiniz dememe izin verirsiniz sanırım.

"Düşündüğümde daha cömert kişilikliymiş," diye düşündü Madam de Bargeton onun Lucien'i de davet ettiğini görünce.

Haziran ayında bakanlar tiyatrodaki localarını ne yapacaklarını bilemez: Bakan vekilleri ve onların taraftarları bağbozumundadır ya da tarlalarından mahsul kaldırırlar ya da kaldırılmasını idare ederler, bu nedenle bu döneme doğru Paris tiyatrolarının en güzel locaları, müdavimlerin bir daha görme-

yeceği ve seyirci kitlesine kullanılmış bir halı görüntüsü veren bin bir türlü insanı ağırlar. Du Châtelet bu fırsatı değerlendirip çok para harcamadan Naïs'e taşralıların en fazla ağzını sulandıran eğlenceleri sağlayabileceğini düşünmüştü. Lucien ertesi gün geldiğinde ilk kez Louise'i evde bulamadı. Madam de Bargeton gerekli bazı alışverişler için dışarı çıkmıştı. Kıyafet konusunda Châtelet'nin sözünü ettiği o ciddi ve ünlü otoritelerden öğüt almaya gitmişti, çünkü Espard Markizi'ne Paris'e geldiğini yazmıştı. Madam de Bargeton uzun süreli bir hâkimiyetin verdiği güvene sahip olsa da taşralı görünmekten fazlasıyla korkuyordu. Kadınlar arasındaki ilişkilerin ilk izlenimlere ne derece bağlı olduğunu biliyordu, ve Madam d'Espard gibi üstün kadınların düzeyine çabucak gelecek gücü kendinde görse de ilk başta iyi niyetle karşılanmaya ihtiyacı olduğunu hissediyor ve özellikle başarıya götürecek hiçbir ayrıntıyı kaçırmak istemiyordu. Bu nedenle Châtelet'ye güzel Paris dünyasına katılma yollarını ona gösterdiği için şükran duyuyordu. Tuhaf bir tesadüf eseri markiz, kocasının bir akrabasına iyilik yapmaktan çok zevk duyacak bir durumda bulunuyordu. Ortada hiçbir neden yokken Marki d'Espard cemiyet hayatından çekilmişti; ne kendi işleriyle, ne siyaset işleriyle, ne ailesiyle ne de karısıyla ilgileniyordu. Bu durumda kendi kendinin efendisi haline gelen markiz cemiyetçe onaylanma ihtiyacı duyuyordu; böylece bu fırsattan yararlanıp ailesinin korumasını üstüne alarak markinin yerine geçmekten mutluluk duyuyordu. Kocasının kusurlarını daha da göze sokmak için bu himaye işini daha da gösterişli hale getirecekti. Aynı gün Nègrepelisse ailesinden Madam de Bargeton'a bir mektup yazdı; o çok zarif mektuplardan biriydi bu, öyle güzel bir üslupla yazılmıştı ki insan epey okuduktan sonra içinde hiçbir şey olmadığını söylerdi.

Adını duyduğu ve tanımak istediği bir kişiyi ailesine yaklaştıran bu fırsattan mutluluk duyuyordu, çünkü Paris dost-

lukları ona Őu dűnyada sevecek baŐka kimseye ihtiyaçı olmadıđını sűyletmeyecek kadar sađlamlıktan uzaktı; eđer bu olmazsa bu da diđerleri arasına atacađı baŐka bir hayal kırıklıđı olacaktı. Evden ıkımasını engelleyen bir rahatsızlıđı olmasaydı ziyaretine gideceđi kuzeninın emrine amadeydi her zaman, ama kendisini dűŐűnműŐ olduđu için Őimdiden Őűkran duyuyordu.

Bulvarlar boyunca ve Paix Sokađı'ndaki ilk yűrűyűŐleri sırasında Lucien tıpkı yeni gelmiŐ diđerleri gibi, insanlardan çok gűrdűkleriyle ilgilendi. Paris'te űnce yıđınlar dikkati çeker: Mađazalardaki lűks, evlerin yűkseklıđi, gelip giden arabaların çokluđu, aŐırı lűks ile aŐırı sefaletin bir arada oluŐu insanı ilk anda sarıverir. Yabancı olduđu bu kalabalıktan ŐaŐkına dűnműŐ bu hayal adamı benliđinin son derece kűűldűđűnű hissetti. TaŐrada herhangi bir Őekilde itibar gűren kiŐiler ve her adımda taŐıdıkları bu űnemin izleriyle karŐılaŐan insanlar, deđerlerinin tamamen ve bir anda kaybolmasına tahamműl edemezler. Memleketinde bir Őeyler olmak ve Paris'teyse hiçbir Őey olmak arasındaki yolu insanın alıŐarak geçmesi gerekir; birinden diđerine çok hızlı geçenler bir tűr hiçlik içine dűŐer. Bűtűn duygularına bir karŐılık, bűtűn fikirlerine bir sırdaŐ, en kűűk hislerini paylaŐacak bir ruh bulan genç bir Őair için Paris korkunç bir űl olacaktı. Lucien gűzel lacivert elbisesini giymemiŐti, bu nedenle Madam de Bargeton'un evine onun dűnműŐ olması gereken saatte giderken kıyafetinin pespayeliđi denemese de ba-yađlılıđından rahatsız oldu; orada Baron du Châetelet'yi buldu, o da her ikisini Rocher de Cancale'da yemeđe gűtűrdű. Paris'in hızlı hayatından ŐaŐkına dűnen Lucien, Louise'e hiçbir Őey sűyleyemiyordu, her űű de aynı arabadaydı, ama Louise'in elini tuttu, o ise bu Őekilde ifade ettiđi dűŐűncelerine dostlukla karŐılık verdi. Yemekten sonra Châetelet iki misafirini vodvile gűtűrdű. Lucien, Châetelet'nin gűrűntűsűnden hafif bir rahatsızlık duyuyordu, onu Paris'e getiren tesadűfe lanet okuyordu. Vergi

müdüdü ziyaretinin nedenini yükselme isteğine bağlıyordu: Bir idarenin genel sekreteri olmayı umuyordu ve başvuru rapor-törü olarak danıştaya girmeyi umuyordu; ona verilen sözlerin tutulmasını istemek için gelmişti, çünkü onun gibi biri vergi müdüdü olarak kalamazdı; hiçbir şey olmamayı, vekil olmayı, siyasete atılmayı yeğlerdi. Büyükleniyordu; Lucien bu yaşı geç-miş yakışıklıda Paris hayatını bilen cemiyet adamının üstünlü-ęünü görüyordu belli belirsiz, özellikle bu eğlenceli saatleri ona borçlu olmaktan utanıyordu. şairin endişeli ve rahatsız olduğu konuda eski emir kâtibi sudaki balık gibi rahattı. Du Châte-let rakibinin tereddütlerine, şaşkınlıklarına, sorularına, dene-yimsizlik yüzünden yaptığı küçük gaflara gülümsüyordu, tıpkı eski deniz kurtlarının denize alışkın olmayan acemilerle alay etmesi gibi. Lucien'in Paris'te ilk kez bir gösteriyi izlemekten aldığı zevk, şaşkınlıklarının yarattığı üzüntüleri telafi etti. Taşra hayatına dair çok sayıda fikrini içten içe değiştirmesine neden olduğundan o akşam çok önemli olmuştu. Çevresi genişliyor-du, cemiyetin boyutları farklılaşıyordu. O denli zarif, son moda giyinmiş Parisli kadınların yanında olmak, o kadar da iddialı görünen Madam de Bargeton'un eski püskü kıyafetinin gözüne çarpmasına neden oldu: Ne kumaşları, ne tarzı ne de renkleri modaya uygundu. Onu Angoulême'de o denli baştan çıkararak saç biçimi, buradaki kadınların kendilerini göstermek için bul-dukları ince icatlarla karşılaştırıldığında zevksizce göründü. "Acaba hep böyle mi kalacak?" diye düşündü o günün köklü bir değişikliği hazırlıyor olduğunu bilmeksizin. Taşrada ne bir seçim ne de karşılaştırma imkânı vardır; alışıldık yüzleri gör-mek onlara bildik bir güzellik verir. Paris'e geldiklerinde taşrada güzel sayılan bir kadın en küçük dikkati çekmez üstüne, çün-kü ancak dikkat edildikçe güzeldir: *Körler diyarında tek gözölüler kral olur*. Lucien'in gözleri, Madam de Bargeton'un önceki gün kendisiyle Châtelet arasında yaptığı karşılaştırmayı yapıyordu.

Madam de Bargeton da kendi hesabına sevgilisi hakkında tuhaf düşüncelere kapılıyordu. Şaşırtıcı yakışıklılığına karşın zavallı şairin hiçbir tarzı yoktu. Kolları çok kısa redingotu, kötü taşra eldivenleri, daralmış yeleği balkondaki delikanlıların yanında onu son derece gülünç gösteriyordu. Madam de Bargeton onda acınası bir hava buluyordu. Hiçbir iddiası olmadan, derin bir tutkuyu ele veren bir ilgiyle onunla ilgilenen Châtelet, tiyatro-sunun sahnesine kavuşmuş bir oyuncu gibi şık ve rahat, altı ayda kaybettiği bütün toprakları iki günde yeniden ele geçirmişti. Vasat insan duygularının bir anda değişebileceğini kabul edemese de, iki sevgilinin çoğunlukla bir araya geldikleri süreden çok daha kısa bir sürede ayrıldıkları olur. Madam de Bargeton'da ve Lucien'de birbirleri üzerindeki büyü çözülmeye başlıyordu ve bunun nedeni Paris'ti. Orada hayat büyüyor, genişliyordu, tıpkı Louise'in gözünde toplumun yeni bir görünüşe bürünmesi gibi. Onları birbirine bağlayan bağların kopması için küçücük bir olay yetecekti. Lucien için korkunç olan bu balta darbesi inmekte gecikmedi. Madam de Bargeton şairi otele bıraktı ve du Châtelet ile birlikte evine döndü, bu ise zavallı âşığın hiç hoşuna gitmedi.

– Ne diyecekler hakkımda, diye düşündü köhne odasına çıkarken.

– Bu zavallı çocuk fazlasıyla can sıkıcı, dedi gülümseyerek du Châtelet arabasının kapısını kaparken.

– Kalplerinde ve kafalarında düşüncelerle kurulmuş bir dünya olanların hepsi böyledir. Uzun süre hayal ettikleri güzel eserlerde ifade edecekleri çok şeyi olan insanlar sohbeti küçümser sanki, konuşmada zekâ ufalanır, küçük parçalara bölünüp değerini yitirir, dedi gururlu Nègrelisse, Lucien'i daha çok kendisi için savunma cesaretini göstererek.

– Bunu elbette kabul ediyorum, dedi baron, ama biz insanlarla yaşıyoruz, kitaplarla değil. Bakın sevgili Naïs, aranızda

henüz bir şey yok, görüyorum, bundan memnunum. Şimdiye kadar hayatınızda yoksun kaldığınız bir ilgi alanı bulmaya karar verdiyseniz, yalvarırım bu sözde dâhiye kaptırmayın kendinizi. Peki ya yanılıyorsanız! Peki ya birkaç gün sonra karşınıza çıkacak gerçekten yetenekli, cidden değerli insanlarla karşılaştığımızda, o ışıltılı, sırtınıza alıp limana götürdüğünüz kişinin liri elinde bir şair değil de görgüsüz, düzeysiz, budala ve çıkarıcı bir şaklaban, Houmeau'da zeki sayılabilecek ama Paris'te son derece sıradan biri olduğunu görürseniz ne olacak? Ayrıca burada her hafta en kötüsü Mösyö Chardon'un bütün şiirlerinden daha üstün sayılacak şiir kitapları yayımlanır. Lütfen bekleyin ve karşılaştırın! Yarın cuma, opera günü, dedi arabanın Neuve-du-Luxembourg Sokağı'na girdiğini görünce, Madam d'Espard meclisin en seçkin üyelerinin locasını aldı ve kuşkusuz sizi de oraya götürecektir... Sizi o şanlı yerde görmek için ben de Madam de Sérizy'nin locasına gideceğim. *Les Danaïdes* oynanıyor.

– Hoşça kalın, dedi Madam de Bargeton.

Ertesi gün Madam de Bargeton kuzeni Madam d'Espard'ı görmek için uygun bir sabah kıyafeti yakıştırmaya çalıştı. Hava hafif soğuktu, Angoulême'den getirdiği eski elbiseler arasında epey tuhaf biçimde süslenmiş yeşil kadife elbiseden daha iyisini bulamadı. Lucien bildik lacivert frakını alma zorunluluğu duydu, çünkü o iğreti redingotundan nefret etmişti ve Madam d'Espard'la karşılaşabileceğini ya da ansızın evine gidebileceğini düşünerek iyi görünmek istiyordu. Giysilerini almak için bir faytona atladı. İki saatten az bir süre içinde üç dört frank harcadı, bu yüzden Paris'teki hayatın kaçta çıkabileceğini düşündü uzun uzun. Kılık kıyafetine en üst özeni gösterdikten sonra Neuve-du-Luxembourg Sokağı'na geldi; kapının eşiğinde Gentil'e rastladı, yanında müthiş biçimde tüylü bir odacı vardı.

– Size geliyordum, Madam sizin için bir not gönderdi, dedi taşra âdetlerindeki açık sözlülüğe alışmış, Parislilere özgü nezaketli sözleri bilmeyen Gentil.

Odacı şairi uşak sandı. Lucien mektubu açtı, mektupta Madam de Bargeton'un günü Markiz d'Espard'ın evinde geçireceği ve akşam da operaya gideceği yazılıydı; ancak Lucien'e orada olmasını söylüyordu, kuzeni genç şaire locasında bir yer verecek, bu zevki kendisine tattıracağı için şaire minnettar kalacaktı.

“Beni seviyor demek ki,” dedi Lucien içinden. “Korkularım yersizmiş, hemen bu akşam beni kuzeniyle tanıştıracak.”

Sevinçle sıçradı ve o mutlu saatlere kadar zamanını neşe içinde geçirmek istedi. Véry'de akşam yemeği yiyeceği zamana kadar gezinmeyi düşündüğü Tuileries'ye doğru seğirtti. Güle oynaya, zıplaya hoplaya, mutluluktan uçar halde Feuillants terasına çıkan Lucien gelip geçenleri, yanlarında hayranlarıyla birlikte gezinen güzel kadınları, kol kola ikişer ikişer geçerken birbirlerine bir göz işaretiyle selam veren zarif çiftleri seyrederek bir baştan bir başa dolaştı. Beaulieu'deki terasla burası o kadar farklıydı ki! Bu muhteşem tünekteki kuşların Angoulême'dekilerden farklı bir güzellikleri vardı! Avrupa'daki kuşların gri rengi karşısında Hindistan ya da Amerika'nın kuş türleri üstünde parıldayan renk cümbüşüydü bu. Lucien, Tuileries'de ıstıraplı iki saat geçirdi; burada birden kendi içine dönüp kendini değerlendirdi. Öncelikle bu zarif delikanlılar arasında frak giyen tek kişi yoktu. Frak giyen biri varsa o da ya görgüsüz ya sefil biri, Marais'den çıkma bir gelir sahibi ya da bir daire hizmetlisiydi. Ateşli heyecanlara, keskin bir bakışa sahip şair sabah ve akşam giysilerinin ayrı ayrı olduğunu fark ettikten sonra üstündeki pılı pırtının çirkinliğini kabul etti; kesiminin modası geçmiş, laciverdi solmuş, yakası aşırı biçimsiz, ön kanatları da uzun süre giymekten birbirine doğru eğilen giysisini gülünçleştiren kusurları gördü; düğmeler kırmızılaş-

mıştı, kırışıklıklar kalıcı beyaz çizgilere dönüşmüştü. Ayrıca yelege çok kısaydı, tarzı da o kadar kaba bir taşralılıktaydı ki gizlemek için aniden ceketini düğmeledi. Nankin pantolonu da sadece sıradan kişilerce giyiliyordu. Seçkin kişiler nefis fan-tezi kumaşlardan pantolonlar ya da kusursuz beyazlıkta pantolonlar giymişti! Ayrıca bütün pantolonların ayakkabı altından geçen şeridi vardı, onunkiyse botlarının topuklarına uymuyor, kıvrılmış paçalarsa bu topuklarla hiç anlaşmıyor görünüyordu. Ucu işlemeli bir kravatı vardı, kız kardeşi Mösyö du Hautoy ve Mösyö de Chandour'da benzer kravatlardan görmüş ve aynıından kardeşi için de yapmıştı çabucak. Ciddi görümlü birkaç adam, bir iki yaşlı finansçı, bir iki asık suratlı idareciden başka kimse sabahları beyaz kravat takmadığı gibi, zavallı Lucien'in gözüne demir parmaklıkların arkasından Rivoli Sokağı'nın kaldırımlarında, başında bir sepet taşıyan bir bakkal çırağı çarptı ve Angoulême'li şair çırağın boynunda kravatın iki ucunun kim bilir hangi aşuften sevgilinin eliyle işlenmiş olduğunu gördü. Bunu görünce Lucien, duyarlılığımızın sığınağı olan, duygular var olduğundan beri insanların aşırı sevinçlerde olduğu gibi aşırı üzüntülerde de ellerini üstüne koydukları o noktaya, göğsüne bir yumruk yemiş gibi oldu. Bu anlatılanları çocukça diye nitelemeyin! Elbette bu tür acıları hiç çekmemiş zenginler için bunlar bayağı ve inanılmaz görünebilir, ama zavallıların sıkıntıları yeryüzündeki güçlü ve ayrıcalıklı insanların hayatlarını altüst eden buhranlardan daha az dikkate değer değildir. Ayrıca her iki tarafta da aynı ölçüde derde tasaya rastlanmaz mı? Acı her şeyi büyütür. Nihayet, sıralamayı değiştirin; iyi, kötü, güzel sayılacak bir giysinin yerine bir ayrıcalığı, bir nişanı, bir unvanı koyun. Küçük gibi görünen bu şeyler parlak hayatları sıkıntıya düşürmemiş midir? Öte yandan giysi sorunu kendilerinde olmayan şeyleri varmış gibi göstermek isteyen kişiler için son derece önemlidir, çünkü bu çoğunlukla o

şeylere sonradan sahip olmanın en iyi yoludur. O gece meclisin en seçkin üyesinin akrabası olan Markiz d'Espard'ın karşısına, her alanda ünlü kişilerin ve bu ünlülerin de en seçkinlerinin konağına gidip geldikleri bir hanımın karşısına bu kılıkta çıkacağı düşününce Lucien soğuk soğuk terlemeye başladı.

“Bir eczacı oğluna, tam bir esnaf çırağına benziyorum,” diye düşündü öfkeyle, yanından geçen Saint-Germain Mahallesi ailelerine mensup zarif, şık, kibar insanları görünce. Bu insanların hepsinde onlara özgü bir tarz vardı ve bu tarz sayesinde hatların inceliği, kılıklarındaki soyluluk, yüzlerindeki ifade bakımından birbirlerine benziyorlardı, ama her birinin kendisini göstermek için seçtiği çerçeve birbirinden farklıydı. Hepsi Paris'te kadınlar kadar delikanlıların da usta olduğu bir tür gösterişle üstün taraflarını vurguluyordu. Lucien annesinden, sağladığı ayrıcalıkları gözünde parıldayan o çok değerli fiziksel güzellikleri almıştı, ama bu cevher henüz filiz halindeydi, işlenmemişti. Saçları kötü kesilmişti. Gömleğinin yakası yumuşak bir balenle başını dik tutacak yerde içine gömülmüş gibi gösteriyordu ve hep gevşek kalan kravatı kederli yüzünü öne doğru eğmesine engel olmuyordu. Angoulême'den getirdiği iğrenç botların içinde güzel ayaklar olduğunu hangi kadın tahmin edebilirdi ki? O zamana kadar giysi diye gördüğü bu lacivert çuval içine tıklmış boyuna bosuna hangi delikanlı imrenirdi? Pırl pırl beyaz gömlekler üstünde göz alıcı düğmeler görüyordu, oysa kendi gömleği kızıla çalıyordu. Bütün bu kibar beyler müthiş eldivenler takmıştı, oysa onunkiler asker eldiveni gibiydi. Kimi hoş biçimli bir bastonla geziniyordu. Kimisi de kolları minik altın düğmelerle birleştirilmiş gömlek giymişti. Bir kadınla konuşurken kimisi elindeki sevimli kamçıyı büküp duruyor ve sıçramış bir iki çamurlu nokta bulunan pantolonunun sayısız plilerinden, şingirtılı mahmuzlarından, sımsıkı saran redingotundan, yumruk kadar bir seyis tarafından tutu-

lan iki attan birine tekrar binmek üzere olduğu anlaşıyordu. Kimisi de yeleşinin cebinden yüz metelik para büyüklüğünde yassı bir saat çıkarıyor ve bir görüşmeye erken gelmiş ya da geç kalmış birinin tavrıyla bakıyordu. Lucien hiç düşünmediği bu ayrıntılara bakarken zorunlu ıvır zıvırların dünyasını gördü ve yakışıklı bir delikanlı olabilmek için ne denli büyük bir servet gerektiği aklına gelince titredi! Mutlu ve rahat görünömlü bu genç insanlara hayranlığı ne kadar artıyorsa, kendi durumunun acayıplığını o kadar iyi kavıyordu: girdiği yolun sonunda ne olduğundan habersiz, Palais-Royal'ın dibindeyken nerede olduğunu bilmeyen, sokakta Louvre'un nerede olduğunu sorduğu birinden, "Tam karşısındasınız," cevabını alan bir adam. Lucien ile bu dünya arasında bir uçurum vardı, hangi yolla bu uçurumu aşabileceğini düşünüyordu, çünkü bu kibar ve kıvrak Parisli gençlere benzemek istiyordu. Bu memleketin bütün insanları tanrısal kıyafetler içinde tanrısal güzellikteki kadınlara selam veriyordu; Lucien'in Konismarck Kontesi'nin nedimi gibi bir tek öpücük için kendini satırların önüne atabileceği türden kadınlardı bunlar. Hafızasının alacakaranlığında, bu afetlerin yanında yaşlı bir kadın gibi kalıyordu. On dokuzuncu yüzyıl tarihine geçecek, akli, güzelliği, aşkları eski zamanların kraliçelerinkiyle aynı ölçüde ünlü olacak kadınların birçoğuna rastlamıştı. Muhteşem bir kızın, Matmazel des Touches'un geçtiğini gördü; güzelliği kadar zekâsıyla da ünlü, Camille Maupin olarak bilinen o üstün yazarın adı, gezinen erkekler ve kadınlar tarafından kulaktan kulağa fısıldandı.

– Ah, diye düşündü Lucien, işte şiiir!

Gençlikle, ümitle parlayan, kara gözleri gökler gibi geniş, güneş gibi ateşli bu hoş tebessümlü, gelecek vaat eden meleğin yanında Madam de Bargeton neydi ki! Paris'in en çekici kadınlarından olan Madam Firmiani'yle sohbet edip gülüyordu. İçinden bir ses ona, "Zekâ dünyayı bile yerinden oynata-

bilecek bir kaldıraçtır,” diye haykırdı. Ama zekânın dayanak noktasının para olduğunu söyledi bir başka ses. Hayallerinin yıkıntıları arasında ve yenildiği meydana kalmak istemedi, yerini sorduktan sonra Palais-Royal’ın yolunu tuttu, çünkü mahallede ne nerede henüz bilmiyordu. Véry lokantasına girdi, Paris zevklerine alışmak üzere, umutsuzluğuna teselli olacak bir yemek ısmarladı. Bir şişe Bordeaux şarabı, Ostende istiridyeleri, bir balık, bir keklik, makaron ve meyve arzularının son kertesiyile buluştu. Bu akşam Markiz d’Espard’ın yanında zekâsını göstermeyi ve tuhaf kılığının bayağılığını zekâsının zenginlikleriyle telafi etmeyi düşünerek büyük bir hazla bu küçük sefahatın tadını çıkardı. Rüyalarından uyanması hesabın gelmesiyle oldu, ödediği elli frankla Paris’te epey süre idare edeceğini düşünüyordu. Bu yemek Angoulême’deki bir aylık masrafı kadardı. O nedenle bu sarayın kapısını artık bir daha ayak basmayacağını düşünerek saygıyla kapadı.

“Ève haklıymış,” diye düşündü Galerie-de-Pierre yolundan para almak üzere oteline dönerken. “Paris’teki fiyatlar Houmeau’dakiler gibi değil.”

Yol üzerinde terzi dükkânlarını hayranlıkla izledi ve sabah gördüğü kıyafetleri düşünerek, “Hayır,” dedi, “Madam d’Espard’ın karşısına bu üstümdeki uydurma giysilerle çıkmayacağım.” Bir geyik kıvraklığıyla Gaillard-Bois Otel’ine koştu, odasına çıktı, yüz ekü aldı ve tepeden turnağa giyinip kuşanmak üzere Palais-Royal’e geldi. Orada ayakkabıcılar, çamaşırcılar, yelekçiler, berberler görmüştü; birazdan giyeceği şık kıyafetler on dükkâna dağılmış, kendisini bekliyordu. İlk girdiği terzi ona istediği kadar elbiseyi denetti ve hepsinin de en son moda olduğuna onu ikna etti. Lucien oradan iki yüz frank verip yeşil bir ceket, beyaz bir pantolon ve fantezi bir yelek alarak çıktı. Hemen ardından çok şık ve ayağına tam uyan bir bot buldu. Kendisine gerekli olan her şeyi satın aldıktan sonra berberi

odasına çağırtdı, dükkân sahipleri satın alınanları odasına getirdi. Saat akşam yedide, ayin alayında gezdirilen Saint-Jean gibi saçları kıvrılmış, üstünde güzel bir yelek, boynunda güzel bir kravatla, ama ilk kez içinde bulunduğu bu kılıf içinde biraz rahatsız halde bir faytona binip operaya yollandı. Madam de Bargeton'un öğütlerine uyup meclis baş üyelerinin locasını sordu. İğreti şıklığıyla düğün kâhyasına benzeyen bu adamı gören yer gösterici ondan biletini göstermesini istedi.

– Biletim yok.

– Giremezsiniz, diye kestirip attı.

– Ama ben Madam d'Espard'ın tanıdığım, dedi Lucien.

– Biz bunu bilmek durumunda değiliz, dedi yer gösterici, diğeri yer gösterici arkadaşlarına bıyık altından gülererek.

Bu sırada saçağın altında bir araba durdu. Lucien'in tanımadığı bir arabacı kupa faytonun basamağını açtı, iki süslü kadın indi. Yer göstericiden geri çekilmesi için küstahça sözler duymak istemeyen Lucien iki kadına yer açtı.

Yer gösterici alaylı biçimde Lucien'e,

– Ama bu hanım tanıdığımızı iddia ettiğiniz Madam d'Espard mösyö, dedi.

Lucien yerin dibine geçti, çünkü Madam de Bargeton bile bu yeni süslü kılığı içinde onu tanıma benzemiyor gibiydi, ama yanına yaklaştığında Louise ona gültümsedi.

– İsbet oldu, gelin, dedi.

Yer göstericiler yeniden ciddi hallerine dönmüştü. Lucien Madam de Bargeton'un peşinden yürüdü, o ise operanın geniş merdivenlerinden çıkarken Rubempré'ciğini kuzeniyle tanıştırdı. Meclis baş üyelerinin locası salonun arkasında iki kanattan birinde bulunan locaydı; her taraf görüldüğü gibi her taraftan da burası görölüyordu. Lucien kuzenin arkasına, bir sandalyeye, karanlıkta olmaktan mutlu halde oturdu.

– Mösyö de Rubempré, dedi markiz gönül okşayıcı bir ses

tonuyla, operaya ilk kez geliyorsunuz, o zaman iyice görün, alın şu sandalyeyi, öne gelin, size izin veriyoruz.

Lucien söyleneni yaptı, operanın ilk perdesi bitiyordu. Louise, Lucien'deki değişikliği gördüğü ilk andaki hayret duygusuyla kulağına doğru eğilip,

– Zamanınızı iyi kullanmışsınız, dedi.

Louise hep aynıydı. İlgi gören bir kadının, Markiz d'Espard'ın, Paris'in Madam de Bargeton'unun yakınlığı ona çok zarar veriyordu; Parisli ışıltılı kadın taşralı kadının kusurlarını o kadar çok ortaya çıkarıyordu ki bu şatafatlı salondaki kibarların ve bu üstün kadının ışığına kapılan Lucien nihayet zavalı Anaïs de Nègrepelisse'te hakiki kadını, Parislilerin gördüğü kadını gördü: uzun boylu, kuru, sivilceli, solgun, aşırı kızıl, sert hatlı, yapmacıklı, kibar olmaya çalışan, iddialı, taşra şiveli, özellikle de kötü giyinmiş bir kadın! Gerçekten de Paris'ten alınma bir elbisenin kıvrımları yıpranmış da olsa zevkliliğin kanıtıdır, eskiden ne denli güzel olduğu anlaşılır, ama eski bir taşra elbisesinden bir şey anlaşılmaz, gülünçtür. Elbise ve kadın zarafet ve yenilikten uzaktı, kadife tıpkı kadının teni gibi parlamıştı. Bu çağanozu sevmiş olmaktan utanç duyan Lucien, Louise'in ilk namus buhranı geçireceği zamandan yararlanıp onu terk etmeye karar verdi. Keskin bakışları sayesinde bu tas-tamam aristokrasi locasına çevrilmiş dürbünleri görebiliyordu. En şık kadınların Madam de Bargeton'u inceliyor oldukları kesindi, çünkü hepsi de fısıldaşıp gülüşüyordu. Madam d'Espard kadınların hareketleri ve gülüşlerinden bu alayların nedenini anlamış olsa da bunlara pek aldırmaz etmedi. Öncelikle her biri onun yanındakinin taşradan gelmiş zavallı bir akraba olduğunu anlayacaktı, ki bu durum her Parisli ailenin başına gelebilirdi. Sonra kuzeni ona biraz endişeyle giyinme konusunu açmıştı; Anaïs'in bir kere iyi giyindikten sonra Paris giyim tarzına alışacağını fark ederek onu teselli etmişti. Madam de

Bargeton yol yordam bilmede kusuru olsa da soylu bir kadının üstünlüğüne ve adına soy diyebileceğimiz *dile getirilemez* şeye sahipti. Bu yüzden gelecek pazartesi bu durumun acısını çıkaracaktı. Zaten seyirciler bu kadının markizin kuzeni olduğunu öğrendikten sonra markiz bu alaylara son vereceklerini ve kadın hakkında fikir sahibi olmadan önce yeniden değerlendireceklerini biliyordu. Lucien boyna atılacak bir şalın, güzel bir elbisenin, zarif bir saç şeklinin ve Madam d'Espard'ın öğütlerinin Louise'yi ne denli değiştireceğini tahmin edemiyordu. Daha şimdiden, merdivenlerden çıkarken markiz kuzenine mendilini elinde açık tutmamasını söylemişti. İnce zevkli olmak ya da zevksiz olmak, zeki bir kadının kolayca anlayacağı ama bazı kadınların asla anlayamayacakları bu tür bin bir ayrıntıya bağlıdır. Yeterince istekli olan Madam de Bargeton hangi sularda yüzdüğünü anlaması için gerektiğinden fazla zekiydi. Öğrencisinin, yüzünü kara çıkarmayacağından emin Madam d'Espard onu yetiştirmeyi üstlenmekten geri durmamıştı. Kısaca bu iki kadının arasında karşılıklı çıkarlarının pekiştirdiği bir uzlaşma kurulmuştu. Madam de Bargeton tavırlarıyla, zekâsıyla ve çevresiyle kendisini baştan çıkararak, gözlerini kamaştıran, hayran bırakan bu gözde idole tapmaya başlamıştı. Madam d'Espard'ın kişiliğinde hırslı ve büyük bir kadının gizli gücünü görüyordu ve bu yıldızın uydusu olursa başarıyı yakalayacağını düşünüyordu, bu yüzden ona samimiyetle hayranlık duyuyordu. Markiz bu saf kadını elde ettiği için memnundu, kuzenini zayıf ve zavallı bularak onunla ilgilenmişti; ayrıca adını duyuracak bir öğrencisinin olması da işine geliyordu ve Madam de Bargeton'un kişiliğinde bir nedimeye, kendisini her yerde göklere çıkaracak bir köleye sahip olmayı düşünmüştü. Paris kadınları arasında böyle bir hazine, edebiyat çevresinde sadık bir eleştirmenden çok daha zor bulunur bir şeydir. Bununla birlikte kendisine yönelen ilgi yeni gelenin ister istemez fark

edeceği kadar yoğundu ve Madam d'Espard onun bu heyecanını nazikçe yatıştırmaya çalıştı.

– Bizi ziyarete gelirse, dedi ona, bu hanımların ilgisini çekme şerefini neye borçlu olduğumuzu anlarız belki...

– Sanırım şu eski kadife elbisem ve Angoumois'lı halim Parisli hanımları eğlendiriyor olmalı, dedi Madam de Bargeton gülerek.

– Hayır, dedi markiz, anlayamadığım bir şey var, diye ekledi, bakışlarını ilk kez çevirdiği ve çok tuhaf bulur gibi görüldüğü şaire dönerek.

O anda Lucien, yepyeni giysileriyle ihtiyar delikanlının girdiği Madam de Sérizy'nin locasını parmağıyla göstererek,

– İşte Mösyö du Châtelet, dedi.

Madam de Bargeton bu işareti görünce hırslı dudaklarını ısırды, çünkü markiz, “Bu delikanlı da nereden çıktı?” anlamına gelen küçümseyici bir bakışa ve tebensüme engel olamamış, Louise aşkı yüzünden küçük düşmüştü; bir Fransız kadını için bundan daha acı bir duygu olamaz ve o kadın buna neden olan âşığı asla affetmez. Küçük şeylerin büyütüldüğü bu çevrede bir hareket, bir sözcük çevreye yeni giren kişinin yıkımı demektir. Hoş tavırların ve iyi bir eşliğin havasındaki ilk kural uyumlu bir bütünlük sağlamasıdır ve burada her şey birbirine o denli uyar ki yadırganacak hiçbir şey bulunmaz. Bilgisizlik yüzünden ya da düşüncelerinin rüzgârına kapılarak bu bilimin kurallarına uymayanlar bile, bu alanda tıpkı müzikte olduğu gibi bir tek uyumsuz sesin bizzat sanatın yadsınması olduğunu, koşullarının en küçük ayrıntısına kadar yerine getirilmediği zaman sanatın ortaya çıkamayacağını anlayacaklardır.

– Bu mösyö kim? diye sordu markiz, Châtelet'yi göstererek. Yoksa Madam de Sérizy'i tanıyor musunuz?

– Ya! Bunca macera yaşadığı halde her yerde kabul gören şu ünlü Madam de Sérizy o demek!